

Лисютін І. О.
студент 5 курсу
кафедри банківської справи
Державного вищого навчального закладу
«Української академії банківської справи Національного банку України»
м. Суми, Україна

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКУ

Оцінка прибутковості відіграє важливу роль у діяльності банку, оскільки досягнення задовільного рівня прибутку дозволяє поповнювати капітал, формує основу життєдіяльності та зростання банку, а також забезпечує прийнятний рівень дивідендних виплат акціонерам.

Вивчення банківської практики розвинутих в економічному плані зарубіжних країн дозволяє стверджувати, що можливість контролю процесу формування фінансового результату є ключовою характеристикою високого рівня ефективності діяльності банківської установи. Одним із шляхів характеристики ефективності роботи комерційного банку є оцінка рівня його прибутковості.

Дослідженню теоретичних і науково-методичних аспектів оцінки прибутковості діяльності банку присвячені праці відомих вчених - економістів, зокрема, Бланка І. О. [1], Герасимовича А. М. [2], Парасія-Вергуненко І. М. [5], Мороза А. М. [3], Радковської Н. П. [4], та інших.

Високо оцінюючи фундаментальність досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, слід зауважити, що питання розробки єдиної системи оцінки прибутковості банку, з використанням визначеного набору економічних індикаторів, що дозволить надати загальну характеристику ефективності діяльності банку, підвищити наочність та легкість сприйняття результатів оцінки, залишаються недостатньо розробленими.

У структурі широкого спектру показників, що використовуються науковцями та практиками з метою оцінки прибутковості банків, на нашу думку, можна виділити наступні блоки показників: традиційні показники з урахуванням ринкових індикаторів та з урахуванням ризиків.

Традиційні показники прибутковості банку аналогічні тим, які застосовуються в інших галузях. Найбільш поширеними на практиці є показники рентабельності активів (ROA), рентабельності капіталу (ROE), прибутковість витрат, прибутковість доходу (норма прибутку). Крім того, враховуючи важливість посередницької функції банків, як правило, здійснюється аналіз чистої процентної маржі та чистого спреда.

Показник рентабельності активів, що розраховується по відношенню до середнього розміру загальних активів банку, може використовуватися як коефіцієнт для оцінки діяльності керівництва банку. Але у зв'язку з тим, що не всі активи дають дохід, деякі банки в процесі аналізу прибутковості своєї діяльності деталізують даний показник шляхом розрахунку рентабельності робочих активів.

Показники прибутковості з урахуванням ринкових індикаторів характеризують оцінку діяльності будь-якої компанії ринком капіталу порівняно з його бухгалтерською або економічною прибутковістю. Дані показники, як правило, розраховуються на одну акцію. Найбільш поширеними на практиці показниками цієї групи є чистий дохід на акцію та чистий прибуток на одну акцію. Необхідно зазначити, що використання даних показників для оцінки прибутковості банку стає можливим лише у разі активного котирування його акцій на міжнародному та/або національному фондовому ринку.

Діяльність банківських установ завжди опосередкована існуванням різного роду ризиків, які виникають при здійсненні банківських операцій, наданні клієнтам різноманітних фінансових послуг та веденні банківського бізнесу в цілому, що може призвести до понесення банком певних грошових втрат. Проте присутність ризику в роботі банку не тільки зумовлена його функціонуванням. Дуже часто банки свідомо наражають себе на додатковий ризик, з метою отримання більшої вигоди. Саме тому актуальності набуває оцінка прибутковості банку з урахуванням ризику, що забезпечить можливість власникам банку та керуючому апарату побачити ефект від прийняття додаткових ризиків.

Таку можливість надає використання економічних індикаторів, що враховують рівень ризику, притаманний діяльності банку. Найбільш поширеним на практиці показником з даної групи є скоригована на ризик рентабельність капіталу (RAROC – risk-adjusted return on capital), тобто очікуваний результат від економічного капіталу. Окрім того, існує багато різних модифікацій показника RAROC, зокрема рентабельність скоригованих на ризик активів (RORAA – return on risk-adjusted assets), скоригована на ризик рентабельність активів (RAROA – risk-adjusted return on assets), RORAC (рентабельність скоригованого на ризик капіталу). Існує ще одна модифікація показника рентабельності банківського капіталу з урахуванням ризику – скоригована на ризик рентабельність капіталу, розрахованого з урахуванням ризику (RARORAC – risk-adjusted return on risk-adjusted capital) [7].

Принцип, що лежить в основі RAROC та його модифікацій, полягає в тому, що проекти, пов'язані з більш високим сукупним ризиком, повинні приносити і більший чистий дохід, порівняно з низькоризиковими проектами.

Проаналізувавши розглянуті вище показники прибутковості банку, можна стверджувати, що всі вони мають з одного боку певні обмеження та недоліки, а з іншого – характеризуються сильними сторонами. Виходячи з цього, на нашу думку, дані показники не повинні використовуватися поодиноч. Навпаки – доцільно формувати набори показників, що відповідають потребам оцінки, оскільки процеси прийняття рішень, які засновані на декількох показниках, як правило, надійніші, так як відбувається фільтрація шумів внаслідок поєднання оцінок різних змінних.

Література

1. Бланк, И. А. Управление прибылью [Текст]: навч. посіб. / И. А. Бланк – К.: «Ника-Центр», 1998. – 544 с. – ISBN 5-89329-067-2.
2. Аналіз банківської діяльності [Текст]: навч. посіб. / [Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І. М. та ін.] : під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с. – ISBN 966-574-567-0
3. Банківські операції [Текст]: навч. посіб. / [Мороз А. М., Савлук М.І., Пуховкіна М. В.] під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с. – ISBN 966-574-093-8
4. Радковская, Н. П. Методологические подходы к управлению прибылью коммерческого банка [Текст] / Н. П. Радковская // Банковский менеджмент. – 2006. – № 1. – С. 20-25
5. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності [Текст]: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц / І.М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2003. – 347 с. – ISBN 966-574-453-4
6. Галайко, Н. П. Система оцінки ефективності діяльності банку [Текст] / Н. П. Галайко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2006. – Т. 16. – С. 200 – 210.
7. Ковальчук О. Розрахунок показника рентабельності капіталу банківських установ із врахуванням ризиків [Текст] / О. Ковальчук // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2010. – Вип. 7. – Частина І. – С. 151-155.